

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Ремех Тетяна Олексіївна

кандидат педагогічних наук, старший дослідник
завідувач відділу суспільствознавчої освіти
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Модельні навчальні програми для адаптаційного циклу (5-6 роки навчання) розроблені й затверджені у 2021 році відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти і Типової освітньої програми, актуалізують нові тенденції в загальній середній освіті, зокрема інтеграції як наукового та педагогічного феномену. Серед чинних нині 10 таких програм 5 є програмами інтегрованих курсів, які по-різному реалізують інтегрований підхід.

Інтеграція в загальному розумінні – це стан внутрішньої цілісності, зв'язаності диференційованих частин і функцій системи, а також процес, що веде до такого стану. В освітньому процесі розрізняють: 1) тематичну інтеграцію – відбір і об'єднання навчального матеріалу з різних предметів для цілісного, системного й різнобічного вивчення наскрізних тем; 2) створення інтегрованого змісту навчання – предметів, які об'єднують в єдине ціле знання з різних галузей.

Важливими константами для формування змісту модельних навчальних із інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі є: встановлення (не відновлення), зміцнення (не ускладнення) зв'язків між предметними системами за умови збереження предметних особливостей у їх функціональному призначенні. Розробка інтегрованого курсу передбачає з'ясування певних дидактичних підстав поєднання та перетворення предметного змісту в інтегративний, що полягає у виявленні загальної основи і механізмів об'єднання предметних знань.

Елементи інтеграції для збереження здатності до взаємодії мають бути, з одного боку, достатньо однорідними, а з іншого – достатньо різнорідними для запобігання їх синтезу. Звідси слідує, що створення нової цілісності не є штучним механічним сумуванням елементів. Процес інтегрування має бути природнім, логічним, таким, який передбачає пошук об'єктивних зв'язків між об'єктами, а процедура інтегрування – процесом виокремлення стрижневих елементів (інтеграторів) та впорядкування взаємодії між ними. При цьому слід дотримуватися принципів проблемності, системності, варіативності, наступності й ефективності. Зазначене вище стосується проблеми трансформації змісту предметних галузей чи інтеграції за предметною ознакою, до яких звернені чинні модельні навчальні програми інтегрованих курсів у пошуках шляхів побудови цілісної картини світу учнів. Щодо предметного роздроблення наукових знань, то воно призводить до втрати як цілісного розуміння світу, так і цілісного уявлення про людину. Тому важливою рисою інтегрованої громадянської та історичної освіти має бути спрямованість навчання людської особистості у всій її цілісності.

Визначення інтеграції в громадянській та історичній освітній галузі як взаємозв'язку змістового, процесуального, ставленевого аспектів указаної галузі, інших освітніх галузей, необхідне для формування в учнів цілісної картини світу та їхнього всебічного розвитку. Відтак ідеї інтегрованої освіти актуалізують не лише змістову, а й процесуальну інтеграцію, яка співвідноситься з діями учнів – дослідженням, навчанням, узагальненням, перетворенням інформації тощо.

Інтеграція з позицій пізнання є процесом створення багатовимірної картини світу, заснованої на поєднанні різноманітних форм і способів пізнання дійсності. Вона виступає основою досягнення очікуваних результатів учнів і відбувається не лише через зміст, а й види діяльності учнів. Тому модельні навчальні програми інтегрованих курсів для 5-6 класів містять інтегровані види навчальної діяльності учнів. Зміст інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі для адаптаційного циклу в своїй основі вже є

інтегрованим на рівні внутрішньої та міжпредметної інтеграції в межах історичної науки як системи і своїм змістом демонструє цілісну картину історичного пізнання. Здатність виявити цей потенціал залежить не лише від програмових установок, а й від професіоналізму вчителя.

Чинні модельні навчальні програми інтегрованих курсів громадянської та історичної освітньої галузі є новим і достатньо сміливим кроком у формуванні інтегрованого світогляду учнів, подоланні розсіяності знань, пошуках засобів пізнання дійсності у багатовимірній картині світу.

Подальші наукові розвідки можуть бути присвячені шляхам реалізації модельних навчальних програм із інтегрованих курсів для 5-6 класів громадянської та історичної освітньої галузі в практиці закладів загальної середньої освіти.